

Comedies tre Hovedpersoner: Herman, Geske og Henrik. Der er hos ingen af dem Spor af Carriatur, tvertimod er der et Maadehold og en Sikkerhed i Tegningen, som tyder hen paa hans store Mester og Lærer Molière. Herman von Bremen er omtrent den eneste af Holbergs store Syndebukke, der ender med en Omvendelse og en levende Erkjendelse af sin Feiltagelse og Taabelighed. Alleerede derved er der lagt en Mulighed for finere Charakteristik ind i Figuren. Herman adskiller sig fra hele Collegium politicum ved at han dog erkjender, at han trænger til Veiledning og Kundskab for at kunne gjøre sig gjeldende paa den politiske Bane. Han læser Dag og Nat; han indprænter sig Reglerne i sine Bøger, han skaber sig en Filosofi af dem og har endog lært med Resignation at tage mod Prygl af sin Kone. Hans Dumhed bestaaer i, at han troer, at man af Bøger kan læse sig til Alt, at der i Bøger gives Regler for alle Tilfælde, og at han ikke indseer, at kun den, der ved Læsning modnes til Selvtænkning, læser med Nytte. Han indseer naturligviis heller ikke, at han mangler alle Forudsætninger for at kunne læse med Nytte, og derfor vælger han ogsaa den for ham mest absurde Lecture, idet Romaner som Herkules og Herkulesus høre til de Bøger, han vil høste Kundskab af. En af Hermans mest karakteristiske Repliker er den, som ender Collegiets Sammenkomst: »Mener I vel, at Duc de Vendosme af Frygt har retireret sig og sat Ild paa Landet? Nei, den Karl har læst Alexander Magnusses Krønike, thi saa gjorde han, da Darius forfulgte ham og derudover vandt en Seir ligesaa stor som den, vi vandt for Hochstedt«. Duc de Vendosme er efter Hermans Mening saaledes netop gaaet efter Opskrifterne i gamle Bøger. Den Omstændighed, at Herman dog ingenlunde er berøvet al sund Menneskeforstand, men kun deler den almindelige Feil, at han ikke kjender sig selv og sin Begrænsning, gjør Satiren saa meget mere skarp og slaaende. Holberg lader ogsaa Herman forsvinde en Tid fra Scenen, efter hans Udnævnelse, thi han er for lidt Nar til med Virkning at kunne figurere altfor længe som absolut Komiker. Derimod træder paa dette Punkt hans Hustru Geske frem i en netop i Modsætning til Herman høist karakteristisk Belysning. Hun er betegnet af Henrik som »gudfrygtig gammeldags Kone, der heller lod sit Liv end lagde sin Flaske-Trøje af«, og vi see hende i de første Acter som en brav, skikkelig Husmoder, der er i stor Bekymring over hendes Mands Forsømmelighed og derfor, da hun iøvrigt er uden Spor af Takt og Dannelse, kommer til at spille en alt Andet end kvindelig Rolle ligeoverfor Herman i Collegiet. Hende overvælder naturligviis Høiheden ganske anderledes end Herman, dels idet hun er aldeles uforberedt paa den, dels idet hun i Virkeligheden staaer lavere end Manden. Hendes Betydning i Stykket er nærmest at vise, hvorlidet den, som er født til Ringhed, kan tee sig i Høiheden, og med Hensyn til hende siger ogsaa den ene af Raadsherreinderne: »Tro mig, Hjerte Søster, der er Noget i det, at være kommen af godt Folk.« Herman dukker efter Borgmesterudnævnelsen først frem, idet han skal til at føle Vægten af det Embede, han har paataget sig. En mere komisk Scene er ikke skreven end den, hvori Herman mere og mere mærker sine Eyners Utilstrækkelighed og hvori han tilsidst tilbyder den poliske Henrik, der saa godt har gennemskuet ham, at blive Borgmester istedetfor ham selv. Atter i denne Scene er det jo klart, at Herman har saa megen Forstand, at han kan indsee, at han ikke forstaaer; herved fremkommer den mærkelige Komik, idet han har opnaaet, hvad han vil, og paa samme Tid mærker, at det var det Allergaleste, han kunde opnaa. Hans onde Lune gaar ganske naturligt ud over Henrik, da han har en tydelig Fornemmelse af, at denne Lykkens Pamfilius nyder alle Borgmesterembedets Fordele, medens han ovenikjøbet i Hjertet beleer selve Borgmesteren. I intet Stykke findes en morsommere Henrik, ret en snu og polisk Kandestøberdreng af meget lavt flyvende Tankegang, og som veed at drage Fordel af Alt. Henrik er Borgmesterens Skygge, og Borgmesteren persifleres uaf-ladelig gennem denne Skygge. Henrik er som saa ofte Holbergs Organ, men paa samme Tid den mest naturotro Skildring. En saadan Fyr findes til alle Tider og overalt. Han har lidt tilfælles med Troels i Barselstuen; men Troels er naivere. Henrik har vel ogsaa lidt Naivitet og Dumhed over sig, men han snerter dog i Regelen med fuld Bevidsthed. Denne forunderlige Blanding af noget Naivt, Enfoldigt og Vittigt er det, som gjør disse Figurer saa mærkelig interessante; netop i den ganske unge Alder findes slige Skikkelser ofte. De ere naive og enfoldige, fordi de ere saa unge og desuden leve i simple Forhold, men de ere snue og vittige, fordi de ere gode Hoveder. Denne Henrik, som vel maa tænkes i en Alder af henvend tyve Aar, har mange

Muligheder i sig, og han vil i sin Sfære kunne blive til noget Betydeligt enten i heldig eller uheldig Retning. Netop i Belysning af en saa snu lille Fyr som Henrik bliver Hermans uendelige Afmagt desto pudsigere; der mangler ikke saa Meget i, at Henrik virkelig kunde yde Herman nogen Assistance — især hvis der ikke var saa megen ungdommelig Ondskabsfuldhed i ham. Comedien afrunder sig ganske fortræffeligt, næsten som et Musikstykke, der mod Slutningen optager sine Hovedmotiver. I den sidste Scene faaer Geske Prygl og ikke Herman; denne tæller ikke længere til tyve, naar han bliver vred, og Henriks sidste Replik resumerer hele Stykket i de Ord: »Hr. Bormester! Om Forladelse, ja, Mester!«

Holberg anede ikke, at hans Collegium politicum med Tiden skulde flytte ind i Landets lovgivende Forsamling, og hans hele Tankegang, hvorefter kun den, der har højere og alsidig Dannelse, kan ræsonnere om Statssager, slaaer nutildags ikke længere til. Men Holbergs Comedier kunne nu engang ikke forældes. Der findes nutildags ligesaa godt som paa Holbergs Tid ikke blot politisk Kandestøberi, men Kandestøbere i alle Retninger. Satiren naaer langt videre end til Politiken, og netop dette Almindelige, som saaledes ligger i denne Comedie, er det, som hæver den saa høit og som vil hævde den en Plads til alle Tider.

Herman er en af Holbergs allervanskeligste Roller. Den er en Opgave for den finest udviklede og mest gennemdannede Kunstner; den frembyder saamange forskellige Sider, at den vil kunne lade sig spille paa forskellig Maade med lige stor Berettigelse. Vanskeligheden bestaaer fornemmelig i, at det Komiske maa være usædvanlig stærkt tilbage-trængt. Denne stille Selvtilfredshed og Selvtillid, denne Fortabelse i Tanken om tilkommende Storhed, denne Uvidenhed under de tilsyneladende lærde Grauskninger og Undersøgelser, kan ikke lægge sig for Dagen i markerede Træk. Endnu vanskeligere er Fremstillingen i sidste Act, da Herman midt i sin komiske Fortvivlelse vinder vor Sympathi. Hans Energi, hans Oprør mod sig selv er vel grundkomisk, men den er ikke latterlig. Hele Skikkelsen i al sin Simpelhed og Intetsigenhed har ligesom Noget ved sig, der ikke ganske er at foragte; derfor er ogsaa Omvendelsen mulig. At Hr. Cetti ikke kan løse denne kolossale Opgave, er en Selvfølge; selv en saa udviklet Kunstner som Hr. Mantzius arbejdede sig først Aar for Aar mere og mere ind i den. Dog spillede Hr. Cetti bedre end man maaskee ventede det; han fordærvede egentlig ikke Rollen. Hvad Hr. Cetti først og fremmest savner, er rigtignok en af Grundbetingelserne for at kunne udføre den: Lune. Hvis ikke denne halvdulgte Komik er tilstede, udebliver den største Virkning. Hr. Cetti havde meget godt forstaaet Dobbeltigheden ved Herman i sidste Act. Men han kom til at fremhæve Energien for stærkt; at man lo, var ikke hans Skyld, men Henriks. I de første Acter syntes der ogsaa at være en meget fornuftig Opfattelse, og det Simple lykkedes det ham paa flere Steder godt at fremstille. Men Rollen blev ofte ligesom borte i hans Hænder og blev ikke det, den skulde være. Der var iøvrigt saa mange respectable Tilløb mod det Rette, at det er muligt, at han efterhaanden vil komme til at magte den bedre. Publicum syntes ikke at være utilfreds med ham. Fru Phister, som ofte spiller Holbergske Koner med stort Held og som jo har et ganske eiendommeligt Talent for Holberg, passer ikke til Geske. Den burleske Side under Ophøielsen fik hun godt frem; men den jævne, simple Kone blev ikke fremstillet som hun er tænkt. Fru Phister tog Rollen altfor rask og djærv fra første Færd, og i Collegiescenen fik man intet Indtryk af, at Geske igrunder er i sin fulde Ret, naar hun optræder som hun gjør. Da Fru Sødring har afgivet denne Rolle, som hun tidligere har spillet, har hun vel sagtens ikke tilfredsstillet sig selv, og Rollen maa vel saaledes betragtes som uspillelig for Tiden. Men det er stor Skade, da Figuren er et slaaende Billede fra det virkelige, dagligdags Liv. Frøken Hagen har taget Fru Phisters Rolle, Pigen Anneke, og denne fortræffelige Skikkelse, som Holberg har hentet lige fra Kjøkkenet, kommer heller ikke til sin Ret. At gjøre sin Entree med en skraldende Latter er Fru Phisters exclusive Privilegium; men hele den øvrige Del af denne Rolle udførtes heller ikke med den Virkelighedssands, der udkræves. Frøken Hagen stod trods den anvendte Ombu og Flid tildels uden for det, hun skulde fremstille; men Anneke hører vel heller ikke til det Fag, hvori hun for Alvor vil prøve sig. Den tredje Raadsherreinde udføres gjerne, rimeligviis for at faae en lille Afvexling, af en ganske ung Skuespillerinde, og denne Gang er det Frøken Dehn. Hun begyndte sin Tiltale til Geske à la Imogen og Grevinden af Grey, hvilket aabenbart bør forandres; senere gik det dog lidt livligere; Frøken

Dehn kan bestemt have godt af at gaae lidt i Skole hos Holberg. Den, der bærer hele Comedien, er Hr. O. Poulsen, der spiller Henrik med et ustandseligt Lune. Rollen var gennemstuderet med den største Omhyggelighed. Hvad Phister ikke i flere Aar havde haft, men hvad Hr. Poulsen har, er Ungdom. Ungdom hører med til Kandestøberdrengen, og Hr. Poulsens Spil var ungdommeligt, saa det var en Lyst. Phisters overordentlige Finhed i denne Rolle har han naturligviis ikke naaet og vil han først naae efter en Række af Fremstillinger. Men det Hele var saa talentfuldt og saa besjælet af den Holbergske Festivitas, at man bør see Kandestøberen blot for Kandestøberdrengens Skyld.

c.

Nøgle til Almanakken.

Den 22de Februar kaldes Peders Stol. Efter den christelige Tradition skal Apostelen Peder have oprettet og i 7 Aar beklædt Bispestolen i Antiochia. Herfra kom han til Rom, hvor han blev Stifteren af Pavestolen, der efter ham kaldes St. Peders Stol, og som han beklædte i 25 Aar. Til Minde herom holde Katholikerne den 18de Januar en Fest, som Protestanterne forkastede, medens den 22de Februar blev feiret til Ære for den antiochiske Stol.

Papias (den 23de Februar) var Biskop i Hierapolis i Frygien og skal have været en Discipel af Apostlen Johannes. Han var nidkær og ivrig i sit Embede og førte en hellig Vandel, indtil han døde i Begyndelsen af det andet Aarhundrede. Beretningerne om ham ere dog meget afvigende.

Matthias (»Guds Gave«), den 24de Februar, er den Apostel, som blev valgt i Judas' Sted (Ap. Gj. 1, 23—26). Efter Christi Himmelfart blev Jødeland ham anviist, for at han der skulde udbrede den christne Lære. Om hans senere Skjebne gaar der en Mængde forskellige Beretninger, hvilket tilstrækkelig viser, at man intet Sikkert veed derom.

Den 25de Februar kaldes Tamperdag, et Navn, der er fordreiet af det latinske. I den katholske Kirke delte man nemlig tidlig Kirkeåret ligesom det naturlige Aar i fire Aarstider, hver paa tre Maaneder, og i hver af dem holdt man tre Dages Faste. Disse fire Aarstider hedde paa Latin »quatuor tempora«, hvoraf først dannedes Navnet Quartemberfasten, og da siden ved Reformationen Fasten blev afskaffet, bleve Dagene med et forvansket Navn kaldte Tamperdage. Paa disse Dage afsagde tidligere den geistlige Ret Dom i Ægteskabssager. Til at finde Tamperdagene hjælper det gamle Vers:

Onsdag efter Aske vi Tamperdage faac,

Onsdag i Pintseuge ligesaa,

Onsdag efter hellig Korsens Fest (den 14de Sptbr.),

Onsdag efter Lucie (den 13de Debr.) komme Tamperdagene vist.

Paa denne Dag mindes man ogsaa Victorinus (»Seirherren«), en Christen fra Korinth, som tilligemed flere andre for Troens Skyld blev jaget i Landflygtighed og i Aaret 285 led Martyrdøden i Ægypten.

Den 26de Februar er i vor Almanak kaldt Inger, Ingardis, Ingridis; men vi have ikke kunnet finde Efterretning om nogen Helgen eller historisk Person af dette Navn, der kan henføres til denne Dag. Navnet er først indkommet i Almanakken i Aaret 1729, uden at der kan paavises Noget, som kan give Grunden hertil.

Leander (»Løvemanden«), Biskop i Sevilla, var en lærd Mand og optraadte ivrig mod Arianerne. Da han desuden omvendte mange af sine Landsmænd, stod han i høi Yndest hos Pave Gregor den Store, der skrev flere Breve til ham. Han døde mod Slutningen af det sjette Aarhundrede, som det almindelig antages, den 27de Februar, skjøndt hans Mindefest ogsaa paa sine Steder feires den 13de Marts.

Øllegaard (den 28de Februar) er en Fordanskning af det fremmede Navn Hildegard. Saaledes hed en gudfrygtig tysk Kvinde, som i det 12te Aarhundrede stiftede et Nonnekloster. Forøvrigt er der ikke meget bekjendt om hende.

Den ældste skandinavisk-christelige Basrelief-Sten med Runer.

Af Professor George Stephens.

Stene med Billeder i ophøiet Arbejde fra de allerældste christelige Tider ere overordentlig sjældne i Skandinavien. Vi kjende hist og her nogle faa af det simpleste Slags, især Hoveder, med eller uden